

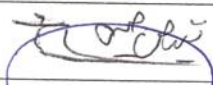

«وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ»

بسمه تعالی

تأییدیه اعضای هیأت داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه

اعضای هیأت داوران نسخه نهایی پایان نامه خانم فاطمه جعفری تحت عنوان: «نقش عوامل فرهنگی - اجتماعی در بروز خشونت شوهران علیه همسران در شهرستان کهگیلویه» را از نظر شکل (فرم) و محتوی بررسی نموده و پذیرش آن را برای دریافت درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می کنند.

ردیف	اعضای هیأت داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضا
۱	استاد راهنما	سید حسن حسینی	استادیار	
۲	استاد مشاور	کاظم رسول زاده طباطبایی	دانشیار	
۳	نماینده تحصیلات تکمیلی	طوبی شاکی	استادیار	
۴	استاد ناظر	طوبی شاکی	استادیار	
۵	استاد ناظر	سید مهدی اعتمادی فرد	استادیار	

آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش‌های علمی

دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسان‌ها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهش‌های علمی که تحت عناوین پایان‌نامه، رساله و طرح‌های تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان‌نامه/ رساله و درآمدهای حاصل از آن‌ها متعلق به دانشگاه می‌باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجوی مسئول مکاتبات مقاله باشد. ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می‌باشد. **تبصره:** در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه/ رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب و یا نرم افزار و یا آثار ویژه (اثر هنری مانند فیلم، عکس، نقاشی و نمایشنامه) حاصل از نتایج پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده‌ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده‌ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و براساس آیین‌نامه‌های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته‌ها در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این آیین‌نامه در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۸۷/۴/۱ در شورای پژوهشی و در تاریخ ۸۷/۴/۲۳ در هیأت رئیسه دانشگاه به تایید رسید و در جلسه مورخ ۸۷/۷/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم‌الاجرا است.

دایم‌جاناب **فاطمه جعفری** دانشجوی رشته **مطالعات زنان** و رودی سال تحصیلی **۱۳۸۸** مقطع کارشناسی ارشد دانشکده **علوم انسانی** متعهد می‌شوم کلیه نکات مندرج در آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش‌های علمی دانشگاه تربیت مدرس را در انتشار یافته‌های علمی مستخرج از پایان‌نامه / رساله تحصیلی خود رعایت نمایم. در صورت تخلف از مفاد آیین‌نامه فوق‌الاشعار به دانشگاه وکالت و نمایندگی می‌دهم که از طرف اینجاناب نسبت به لغو امتیاز اختراع بنام بنده و یا هرگونه امتیاز دیگر و تغییر آن به نام دانشگاه اقدام نماید. ضمناً نسبت به جبران فوری ضرر و زیان حاصله براساس برآورد دانشگاه اقدام خواهم نمود و بدینوسیله حق هرگونه اعتراض را از خود سلب نمودم «.

امضا

تاریخ ۹۱/۴/۲۱

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد/ رساله دکتری نگارنده در رشته مطالعات زنان است که در سال ۱۳۹۱ در دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکار خانم/جناب آقای دکتر سید حسن حسینی، مشاوره سرکار خانم/جناب آقای دکتر کاظم رسول زاده طباطبایی از آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.

ماده ۶: اینجانب فاطمه جعفری دانشجوی رشته مطالعات زنان مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی:

فاطمه جعفری

تاریخ و امضا:

۹۱/۴/۲۱

دانشگاه تربیت مدرس

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه دوره‌ی کارشناسی ارشد مطالعات زنان

نقش عوامل فرهنگی-اجتماعی در بروز خشونت شوهران علیه همسران در شهرستان کهگیلویه

فاطمه جعفری

استاد راهنما:

سید حسن حسینی

استاد مشاور:

کاظم رسولزاده طباطبایی

تابستان ۱۳۹۱

تقدیم به

پدر و مادرم

تقدیم به

خواهران و برادرانم

تقدیم به

بهترین دوستانم محبوبه ، معصومه و فاطمه

تقدیم به

همه کسانی که به من آموختند

و

تقدیم به

همه کسانی که دوستشان دارم

تشکر و قدردانی

حمد و سپاس به درگاه خداوندی که وجود انسان را به زیور علم و معرفت بیاراست و آن را امتیازی بر سایر مخلوقات قرار داد، حکیمی که بر قلم سوگند خورد و علیمی که اولین آیه خود را بر رسول خاتم (ص) با ((اقراء)) آغاز نمود.

بر خود واجب می‌دانم تا مراتب سپاس و قدردانی را به محضر استاد محترم راهنما؛ دکتر سید حسن حسینی تقدیم نمایم. همچنین از استاد محترم مشاور؛ جناب آقای دکتر کاظم رسول‌زاده طباطبایی که همراه با فضایل انسانی خود تواضع و علم دوستی را به من آموخت و با نهایت دقت و بذل توجه، با راهنماییهای مداومشان بالاخص در تنظیم فصول آماری تلاش بسیار نمودند تشکر نمایم. همینطور از برادر عزیزم آقای دکتر محمد مراد جعفری که در کلیه مراحل انجام تحقیق و نگارش پایان نامه زحمات زیادی کشیدند، صمیمانه تشکر میکنم.

در نهایت از زنان خشونت دیده ای که ناله‌های رقت انگیز و گوهر سرشک دیدگان خود را در تنگنای واژگان این پژوهش ریختند، سپاس فراوان دارم.

چکیده:

تحقیق حاضر به بررسی و شناخت عوامل فرهنگی - اجتماعی مؤثر بر خشونت علیه زنان در شهرستان کهگیلویه پرداخته است. هدف اصلی آن شناخت این عوامل و شناخت انواع خشونت علیه زنان در جامعه مورد مطالعه و ارائه راهکارهای علمی در جهت جلوگیری از گسترش خشونت علیه زنان می باشد. برای رسیدن به اهداف مورد نظر تحقیق، از نظریات مختلفی از جمله نظریه منابع، نظریه یادگیری اجتماعی، نظریه فمینیستی، نظریه سیستمی، نظریه خرده فرهنگ خشونت و نظریه مردسالاری استفاده شده است در این پژوهش از روش پیمایشی (توصیف و تحلیل) و تکنیک پرسشنامه استفاده شده است؛ لذا به دلیل محدودیت-های اجرایی و مشکلات ایجاد شده در هماهنگی با دادگاه خانواده و تمرکز نمونه گیری مراجع قضایی، نمونه گیری نداشته و کل جامعه آماری مراجعه کننده به مرکز قضایی خانواده در طی فواصل اوایل بهمن تا نیمه اسفند که برابر ۱۲۰ نفر بوده‌اند مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. نتایج حاصله نشان داد که بین متغیرهای سن زوجین، تحصیلات زوجین، نوع ازدواج زنان، تجربه خشونت در مردان، مردسالاری و اعتیاد شوهر رابطه معنادار مشاهده شده است. اما بین اشتغال زوجین، درآمد خانواده، نوع ازدواج مردان، وضعیت سکونت زوجین، دخالت خویشاوندان زوجین، تجربه خشونت زنان و اعتیاد شوهر با میزان خشونت علیه زنان تفاوت معنی دار مشاهده نشد. بنابراین پیشنهاد شد که با به تصویر کشیدن قبح اعمال خشونت علیه زنان و با بهره گیری از منابع موجود و رسانه های جمعی، آموزش و پرورش، آموزش عالی و تشکل های غیر دولتی و ... ، خانواده ها را از تأثیرات منفی که خشونت های خانگی بر زنان و بچه ها می گذارد آگاه کنند و در مدارس نیز از خدمات مددکاران اجتماعی در جهت شناسایی خانواده های آشفته و پیشگیری از رسیدن این خانواده ها به مراحل بحرانی استفاده شود.

واژگان کلیدی: خشونت خانوادگی خشونت علیه زنان، عامل های اجتماعی - فرهنگی، شهرستان کهگیلویه.

فهرست مطالب

فصل اول

کلیات تحقیق

- ۱-۱ بیان مساله ۲
- ۲-۱ ضرورت و اهمیت پژوهش ۷
- ۳-۱ اهداف کلی ۱۰
- ۴-۱ اهداف اختصاصی ۱۰
- ۵-۱ تعریف نظری و عملی متغیرها ۱۱
- ۱-۵-۱ متغیرهای مستقل ۱۱
- ۲-۵-۱ متغیر وابسته ۱۲

فصل دوم

مبانی نظری

- ۱-۲ مقدمه ۱۶
- ۲-۲ مفهوم لغوی خشونت ۱۷
- ۳-۲ انواع خشونت ۱۸
- ۱-۳-۲ خشونت فرد علیه خود ۱۹
- ۲-۳-۲ خشونت بین فردی ۱۹
- ۱-۲-۳-۲ خشونت خانگی ۱۹
- ۲-۲-۳-۲ خشونت اجتماعی ۱۹
- ۳-۳-۲ خشونت گروهی ۲۰
- ۴-۳-۲ خشونت مبتنی بر جنسیت ۲۰
- ۵-۲ خشونت خانگی ۲۱
- ۱-۵-۲ کودک آزاری ۲۲

۲۲	..... ۲-۵-۲ همسر آزاری
۲۳	..... ۲-۵-۳ اشکال خشونت شوهران علیه زنان
۲۴	..... ۲-۶-۲ ابعاد خشونت
۲۴	..... ۲-۶-۱ خشونت بدنی (جسمی)
۲۴	..... ۲-۶-۲ خشونت روانی
۲۵	..... ۲-۶-۳ خشونت اقتصادی (مالی)
۲۶	..... ۲-۶-۴ خشونت جنسی
۳۰	..... ۲-۷-۱ حوزه‌های خشونت
۳۰	..... ۲-۷-۱-۱ حوزه خصوصی
۳۰	..... ۲-۷-۱-۱-۱ در خانه پدر
۳۱	..... ۲-۷-۱-۲ در خانه شوهر
۳۱	..... ۲-۷-۲ حوزه عمومی
۳۱	..... ۲-۷-۲-۱ آداب و رسوم
۳۲	..... ۲-۷-۲-۲ فرهنگ شفاهی و کتبی
۳۳	..... ۲-۷-۲-۳ مؤسسات اجتماعی
۳۳	..... ۲-۸-۱ مبانی نظری
۳۴	..... ۲-۸-۱-۱ دیدگاه پدرسالاری
۳۶	..... ۲-۸-۲ نظریه عمومی سیستمها
۳۹	..... ۲-۸-۳ نظریه خرده فرهنگ خشونت
۴۲	..... ۲-۸-۴ دیدگاه فمینیستی
۴۳	..... ۲-۸-۴-۱ انواع رویکردهای فمینیستی
۴۳	..... ۲-۸-۴-۱-۱ نظریه‌های تفاوت جنسی
۴۴	..... ۲-۸-۴-۱-۲ نظریه‌های نابرابری جنسی
۴۵	..... ۲-۸-۴-۱-۳ نظریه‌های ستمگری جنسی
۴۸	..... ۲-۸-۵ نظریه منابع

- ۶-۸-۲ نظریه یادگیری اجتماعی ۵۱
- ۷-۸-۲ ناکامی - پرخاشگری ۵۳
- ۸-۸-۲ دیدگاه اسلام ۵۴
- ۱-۸-۲ تفسیر نارسا از آیات قرآن و روا سازی خشونت علیه زنان ۵۵
- ۲-۸-۲ مصادیقی از احادیث مجعول: ۵۸
- ۳-۸-۲ آیات و روایات منع از اعمال خشونت و ضرر علیه زنان ۵۹
- ۴-۸-۲ خشونت از دیدگاه فقه و حقوق اسلامی: ۶۵
- ۱-۴-۸-۲ مهر ۶۵
- ۲-۴-۸-۲ نفقه ۶۵
- ۳-۴-۸-۲ طلاق ۶۶
- ۹-۲ چهارچوب نظری تحقیق ۶۷
- ۱۰-۲ مروری بر پژوهشهای پیشین ۶۹
- ۱-۱۰-۲ مطالعات داخلی ۶۹
- ۲-۱۰-۲ مطالعات خارجی ۷۵
- ۳-۱۰-۲ ارزیابی تحقیقات پیشین ۷۷

فصل سوم

مواد و روشها

- ۱-۳ مقدمه ۸۲
- ۲-۳ طرح پژوهش ۸۲
- ۳-۳ جامعه آماری ۸۲
- ۴-۳ گروه نمونه و روش نمونه گیری ۸۳
- ۵-۳ ابزار پژوهش ۸۳
- ۶-۳ روش جمع آوری دادهها ۸۴
- ۷-۳ روش تجزیه و تحلیل دادهها ۸۵

فصل چهارم

تجزیه و تحلیل داده‌ها

۸۷	۱-۴ مقدمه .....
۸۷	۲-۴ یافته‌های توصیفی تحقیق .....
۸۷	۱-۲-۴ ویژگی‌های کلی پاسخگویان .....
۹۳	۳-۴ یافته‌های تحلیلی .....
۹۴	۱-۳-۴ یافته‌های تحلیلی برای فرضیه اول .....
۹۵	۲-۳-۴ یافته‌های تحلیلی برای فرضیه دوم .....
۹۷	۳-۳-۴ یافته‌های تحلیلی برای فرضیه سوم .....
۹۸	۴-۳-۵ یافته‌های تحلیلی برای فرضیه چهارم .....
۹۹	۵-۳-۴ یافته‌های تحلیلی برای فرضیه پنجم .....
۱۰۰	۶-۳-۴ یافته‌های تحلیلی برای فرضیه ششم .....
۱۰۲	۷-۳-۴ یافته‌های تحلیلی برای فرضیه هفتم .....
۱۰۲	۸-۳-۴ یافته‌های تحلیلی برای فرضیه هشتم .....
۱۰۳	۹-۳-۴ یافته‌های تحلیلی برای فرضیه نهم .....
۱۰۴	۱۰-۳-۴ یافته‌های تحلیلی برای فرضیه دهم .....

فصل پنجم

نتیجه‌گیری

۱۰۷	۱-۵ بحث و نتیجه‌گیری .....
۱۱۲	۲-۵ محدودیتها و مشکلات کار .....
۱۱۲	۳-۵ پیشنهادات و راهکارها: .....
۱۱۳	راهکارها: .....
۱۱۴	منابع و مآخذ .....
۱۱۴	الف منابع فارسی .....

ب) فهرست منابع انگلیسی ۱۱۸

ضمائم ۱۲۱

نمودارها و اشکال

شکل شماره (۱-۲) مدل مفهومی تحقیق ۷۹

نمودار ۱-۴ مقدار هر یک از ابعاد خشونت ۹۲

نمودار ۲-۴ وضعیت خشونت در میان زنان مورد مطالعه ۹۳

فهرست جداول

جدول شماره (۱-۴) سن زوجین ۱۷

جدول شماره (۲-۴) تحصیلات زوجین ۱۸

جدول شماره (۳-۴) وضعیت اشتغال زن ۱۸

جدول شماره (۴-۴) وضعیت اشتغال مرد ۱۸

جدول شماره (۵-۴) وضعیت درآمد شوهر ۱۹

جدول شماره (۶-۴) نقش زن در انتخاب همسر ۱۹

جدول شماره (۷-۴) نقش مرد در انتخاب همسر ۹۰

جدول شماره (۸-۴) وضعیت سکونت زوجین ۹۰

جدول شماره (۹-۴) دخالت خویشاوندان زن ۹۱

جدول شماره (۱۰-۴) مردسالاری ۹۱

جدول شماره (۱۱-۴) خشونت کلی ۹۲

جدول (۱۲-۴) رابطه سن زوجین و خشونت ۹۴

جدول (۱۳-۴) رابطه سن زوجین و میزان خشونت در ابعاد ۹۵

جدول (۱۵-۴) رابطه تحصیلات زوجین و میزان خشونت به تفکیک جنسی- مرد ۹۶

جدول (۱۶-۴) رابطه خشونت و وضعیت اشتغال - زن ۹۷

- ۹۷ ..... جدول (۱۷-۴) رابطه خشونت و شغل مرد.....
- ۹۸ ..... جدول (۱۸-۴) رابطه درآمد و خشونت.....
- ۹۹ ..... جدول (۱۹-۴) نقش مرد در انتخاب همسر و خشونت.....
- ۱۰۰ ..... جدول (۲۰-۴) نقش زن در انتخاب شوهر و خشونت.....
- ۱۰۰ ..... جدول (۲۱-۴) رابطه وضعیت سکونت زوجین و خشونت.....
- ۱۰۱ ..... جدول (۲۲-۴) رابطه مردسالاری و میزان خشونت.....
- ۱۰۲ ..... جدول (۲۳-۴) رابطه دخالت خویشاوندان زوجین و خشونت - زن.....
- ۱۰۲ ..... جدول (۲۴-۴) رابطه دخالت خویشاوندان زوجین و خشونت - مرد.....
- ۱۰۳ ..... جدول (۲۵-۴) تجربه خشونت در زوجین و میزان خشونت.....
- ۱۰۴ ..... جدول (۲۶-۴) اعتیاد شوهر و میزان خشونت.....

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱ بیان مساله

مسئله خشونت خانوادگی از قبل در خانواده وجود داشته و در دهه‌های اخیر مورد توجه اندیشمندان جامعه و پژوهشگران اجتماعی و حتی مردان سیاسی قرار گرفته و به عنوان موضوع جدید اجتماعی مطرح شده است. در میان انواع خشونت در خانواده، مسئله خشونت علیه زنان موضوع بسیار مهمی است و به دلیل آثار و پیامدهایی که دارد، از جنبه‌های مختلف قابل بررسی و تحقیق است. تعاریف مختلفی از پرخاشگری وجود دارد. از نظر بوشمن و اندرسون پرخاشگری هرگونه رفتاری است که با قصد و نیت قبلی برای آسیب زدن به فرد دیگر اعمال می‌شود و در مجموع فرد مرتکب باید معتقد باشد که رفتار او موجب وارد شدن صدمه و آسیب به قربانی می‌شود و قربانی نیز انگیزه اجتناب از این رفتار را دارد. به عنوان مثال، آسیب و صدمه تصادفی و صدمات ناشی از انجام برخی از کارهای مفید اعمال جراحی، پرخاشگری نیست، چون قربانی انگیزه‌ای برای اجتناب از آن ندارد (اندرسون ۲۰۰۲: ۱۲۱) با وجود این خشونت مقوله‌ای است که پیوندی اساسی با فرهنگ دارد از این رو شدت بروز و ظهور این پدیده، در جوامع مختلف متفاوت است. این مسئله، نشان‌گر آن است که بروز رفتارهای خشونت‌آمیز، تنها به ویژگی ذاتی انسان بر نمی‌گردد. در واقع، این شرایط فرهنگی و امکانات اقتصادی و اجتماعی است که شدت و ضعف رفتارهای خشونت‌آمیز را ایجاد می‌کند. متأسفانه به لحاظ فرهنگی، بسیاری از رفتارهای خشونت‌آمیز، در جامعه ما طبیعی تلقی می‌شوند، عرف اجتماعی، رفتار خشن را برای جنس مذکر، عادی می‌داند و در مقابل آن واکنشی نشان نمی‌دهد. بر این اساس، خشونت بخشی از رفتار طبیعی مردانه به حساب می‌آید. به همین خاطر است که در محیط‌های خانوادگی و اجتماعی رفتار خشن عمدتاً از مردان سر می‌زند و مقاومتی در برابر آن صورت نمی‌گیرد. زنان و کودکان نیز، به عنوان موجوداتی که بیشتر از دیگران، با شیوه‌های اعمال خشونت مواجه‌اند، آن را به عنوان بخشی از زندگی خانوادگی خود می‌پذیرند و به نسبت‌های مختلف آن را می‌آموزند و در مواقع مشابه، به عنوان رفتاری عادی، آن را بروز می‌دهند (منبع اینترنت). بنابراین با توجه به گستردگی معنایی، روش‌های

مختلفی نیز برای تعریف خشونت وجود دارد. از نظر سازمان بهداشت جهانی خشونت یعنی «استفاده عمدی از قدرت و نیروی فیزیکی به صورت تهدید یا اعمال واقعی آن علیه خود فرد، فرد دیگر یا علیه یک گروه یا اجتماع است، به طوری که موجب آسیب، صدمه، مرگ، آسیب روانی و محرومیت شود» (سازمان جهانی بهداشت: ۱۳۸۶).

اشکال بسیار متفاوتی از خشونت خانوادگی^۱ وجود دارد که دامنه گسترده از نزاع بین خواهران و برادران تا به قتل رسیدن والدین توسط بچه‌ها کشیده می‌شود. اما مهم‌ترین انواع خشونت‌های خانوادگی عبارتند از: همسر آزاری^۲، کودک آزاری^۳، سالمند آزاری^۴ (صدیق سروستانی، ۱۳۸۵: ۱۳۲) که ما در این تحقیق به بررسی بعد همسر آزاری می‌پردازیم.

خشونت خانوادگی، خشونت علیه زنان در روابط نزدیک و زناشویی مسئله‌ای بسیار قدرتمند، فراگیر و جهانی است که حد و مرزهای ملیت، مکان‌های جغرافیایی، پایگاه اقتصادی-اجتماعی، مذهب، فرهنگ و قومیت را نمی‌شناسد (جائوکو، ۲۰۰۵: ۲ به نقل از لهسایی زاده، ۱۳۸۹)، هرچند، بر اساس یافته‌ها این نوع از خشونت، تمام طبقات اجتماعی را به یک اندازه تحت پوشش قرار نمی‌دهد و طبقات اجتماعی با سطح اقتصادی پایین‌تر، این خشونت را بیشتر تجربه می‌کنند (رسکو، ۲۰۰۷: ۲ به نقل از لهسایی زاده، ۱۳۸۹).

اگرچه خشونت علیه زنان در روابط نزدیک و زناشویی، تنها محدود به محیط خانواده نمی‌شود و خشونت در روابط پیش از ازدواج را نیز در برمی‌گیرد (سیلورمن، ۲۰۰۱: ۵۷۳)، با این حال نوع بسیار مهمی از این نوع خشونت، خشونتی است که به وسیله همسران و در محیط خانواده رخ می‌دهد. این خشونت که بیش‌تر با عناوین خشونت خانوادگی، همسر آزاری، خشونت زناشویی و کتک‌کاری همسر شناخته شده است را می‌توان به انواع گوناگون فیزیکی، روانی، اجتماعی، اقتصادی و جنسی تقسیم بندی نمود.

---

^۱. Domestic violence

^۲. Wife abuse

^۳. Child abuse

^۴. Elder abus

خشونت علیه زنان در اکثر جوامع وجود دارد اما اغلب نا شناخته مانده و به عنوان بخشی از امور عادی پذیرفته می‌شود. خشونت خانگی یا خشونت علیه زنان در خانواده‌ها، شایع‌ترین شکل خشونت علیه آنان است. نتایج بررسی‌ها حاکی از آن است که احتمال ضرب و جرح، تجاوز و قتل زنان به دست همسرانشان، بیش از هرکس دیگری است؛ گزارش‌های جهانی در مورد خشونت مدل اکولوژیک را مطرح می‌کند که دارای ابعاد متفاوت بیولوژیکی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی اثرگذار بر خشونت می‌باشد (Etienne G, 2002) در این رابطه گزارشات فراوانی از نقاط مختلف جهان وجود دارد که در این پژوهش به آن‌ها اشاره شده است.

در آمریکا ۲۸ درصد زنان و در بلژیک و نروژ ۲۵ درصد زنان مورد حمله بدنی شریک صمیمی و نزدیک خود قرار می‌گیرند (سازمان جهانی بهداشت، ۲۰۳:۱۳۸۰). بنا بر پاره‌ای برآوردها بیش از ۱/۸ میلیون شوهر در آمریکا به طور وحشتناکی زنان خود را کتک می‌زنند (فرنچ، ۱۳۷۵: ۳۰۸). بر پایه برآورد دیگر، دست‌کم چهار میلیون زن سالانه در آمریکا به دست شوهرانشان کتک می‌خورند و بیش از چهار هزار زن هر سال بر اثر کتک خوردن می‌میرند (shepard, Jon, 2006, 1999). همچنین در یک بررسی ملی در ژاپن، ۵۹ درصد زنانی که آماج خشونت واقع شده‌اند، به دست شرکای جنسی خود نیز مورد تجاوز قرار گرفته‌اند (منبع اینترنت^۵). در کشور ایرلند نیز، سی درصد زنان، شکنجه روانی را بدترین تجربه‌های آزاردهنده خویش عنوان کرده‌اند (سازمان جهانی بهداشت، ۱۳۸۶: ۲۰۲). در سریلانکا، در یک بررسی، ۵۱ درصد زنانی که مورد آزار قرار گرفتند، اعلام کردند که همسرانشان در حمله به آنان از سلاح استفاده کرده‌اند. در کشور شیلی نیز، در نمونه‌گیری از هزار زن، ۲۶ درصد آنان گزارش کرده‌اند که از بدرفتاری جسمی شدید شرکای جنسی خود رنج می‌برند که شدیدترین آن‌ها اعمال فشار، زدن و پرتاب اشیاء سوی آنان بود. در یک بررسی در کنیا، ۴۲ درصد از ۷۳۳ نفر زنان مورد مطالعه گفتند که به دست شوهرانشان مورد ضرب و شتم قرار گرفته‌اند. همین‌طور در مالزی ۳۹ درصد، کره ۳۸ درصد، و کلمبیا بیست درصد از زنان مورد حمله فیزیکی به دست شریک زندگی

---

^۵. <http://www.endabuse.org/resources/facts>

خود قرار گرفته‌اند، در فرانسه نیز ۲۵ هزار زن در طول سال مورد سوءاستفاده جنسی قرار می‌گیرد و در نیوزلند ۲۰ درصد زنان مورد آزار و اذیت قرار دارند. در مصر ۳۵ درصد زنان پس از ازدواج توسط همسر مورد ضرب و جرح قرار می‌گیرند و در ترکیه ۳۵ درصد زنان تجربه خشونت جنسی را دارند و ۴۲ درصد زنان پاکستانی خشونت همسران را قبول کرده‌اند (سازمان جهانی بهداشت، ۱۳۸۶: ۲۰۲).

در ایران: یکی از بزرگ‌ترین و مهم‌ترین پژوهش‌ها درباره خشونت علیه زنان در ایران، طرح ملی است که در سال ۱۳۸۳ اجرا شد. پژوهشی که تعدادی از جامعه‌شناسان ایرانی از جمله قاضی طباطبایی، محسنی تبریزی و مرجایی، برای توصیف ابعاد خشونت خانگی علیه زنان در ایران، انواع مختلف آن را در هشت گروه تقسیم بندی کرده است: خشونت‌های زبانی، روانی، فیزیکی، حقوقی، جنسی، اقتصادی، فکری و آموزشی و مخاطرات. آمارهای طرح ملی نشان می‌دهد که ۶۶ درصد زنان ایرانی، از اول زندگی مشترکشان تاکنون، حداقل یک بار مورد خشونت قرار گرفته‌اند. با این حال میزان و انواع خشونت خانگی در استان‌های مختلف ایران از تنوع و تفاوت‌های زیاد و معناداری برخوردار است.

در شهرستان کهگیلویه نیز با توجه به طرح جامع قاضی طباطبایی و همکاران در سال ۱۳۸۳ استان کهگیلویه در ردیف استان‌هایی محسوب می‌شود که بیشترین خشونت فیزیکی از نوع دوم را اعمال کرده‌اند و در رابطه با انواع دیگر خشونت‌های فیزیکی نوع اول، روانی، اقتصادی، جنسی متوسط خشونت را داشته‌اند و در پژوهشی که توسط دهقانی در سال ۱۳۸۴ انجام شده ۵۲٪ از زنان مورد مطالعه در شهرستان کهگیلویه ازدواج اجباری داشته‌اند همچنین نتایج این تحقیق نشان داد که ازدواج در سنین پایین‌تر ۱۴-۲۵ سال اعمال خشونت بیشتری (۲۹/۷٪) را شاهد بوده‌ایم. همین‌طور تحلیل محتوای فعالیت خدمات مشاوره‌ای معاونت پیشگیری بهزیستی در استان در سال‌های ۷۵-۷۶ از ۱۴۵۱ مورد مشاوره انجام شده در رابطه با مسائل و مشکلات در زمینه‌های خانوادگی، زناشویی و ازدواج نشان داد که ۸/۵٪ از زنان تازه ازدواج کرده که قصد جدایی از شوهران خود را داشته‌اند علت درخواست طلاق را تحمیلی بودن ازدواج و در نتیجه ناسازگاری با شوهران

خود مطرح کرده‌اند. تقریباً کمی بیش از این تعداد ۸/۶٪ به منظور رهایی از مشکلات ناشی از حاکمیت سنت و سنت‌گرایی شوهران، اعضای خانواده خود و شوهر تصمیم به خودکشی گرفته بودند. ۵/۷٪ زنان اظهار نموده‌اند که شوهرانشان بدون در نظر گرفتن رضایت آن‌ها همسر دوم و سوم اختیار کرده است (توفیقیان، ۸۹). نتایج پژوهش نجفی دولت آباد و دیگران در شهر یاسوج (۱۳۸۵) نیز نشان داد که ۳۱/۱ درصد زنان مورد مطالعه توسط همسر و ۹٪ توسط پدر خود مورد ضرب و جرح قرار گرفته بودند و ضرب و جرح زنان در این شهر شیوع بالایی دارد و صدمات ناشی از این معضل اجتماعی می‌تواند مشکلات و عواقب زیادی به دنبال داشته باشد (توفیقیان، ۱۳۸۳: ۸۹).

لذا هرچند پدیده خشونت علیه زنان در تمامی جوامع امری شایع است اما هرچه جوامع فقیرتر، سنتی‌تر و از نظر فرهنگی در سطح پایین‌تر باشند فراوانی و شدت خشونت علیه زنان بیشتر و پیامدهای آن افزون‌تر می‌شود. از این رو در مناطق محروم با توجه به فرهنگ سنتی و باور حاکمیت مرد بر زن و پایین بودن سطح سواد، ازدواج‌های زود هنگام، ازدواج در سنین کم و تعدد زوجات، قبح طلاق و جدایی و... به نظر می‌رسد خشونت علیه زنان بسیار بیشتر و شایع‌تر از آن است که تصور می‌شود (رئیزی سرتشنیزی، ۱۳۸۰: ۲۰) و از آنجایی که استان کهگیلویه بویراحمد در زمره استان‌های محروم با ساختاری قومی_قبیله‌ای می‌باشد و اقتصاد منطقه همانند گذشته مبتنی بر کشاورزی است؛ و با توجه به این که ویژگی‌های روانی شهرنشینی مثل (عقلانیت، استقلال فردی، حسابگری، احتیاط و...) در این مناطق پدید نیامده است. به زبان دیگر این شهرستان، محل زندگی روستاییانی است که شهرنشین نامیده می‌شوند. آداب و رسوم، سنت‌ها، ارزش‌ها، هنجارها، طرز تلقی‌ها، رفتارهای اجتماعی شهرنشینان، عمدتاً روستایی است (حسینی، ۱۳۸۱: ۴۷) همین‌طور در استان کهگیلویه جهان بینی مردم متکی بر خرافه‌ها و تعصب‌ها و سنن منفی است (جهان‌بین، ۱۳۸۰: ۴۸) در چنین نظامی، استقلال و آزادی فرد از دست می‌رود و فرد باید تابع گروه باشد. تنوع قبیله‌ای و خصوصیات عشیره‌ای سبب گردیده که فرهنگ سنتی و عشایری بسیار قوی عمل کند. نظام خانوادگی مردسالار است